МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва
Кафедра обліку і оподаткування

Допущено до захисту
“_____” _____ 2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ **Мельник Л.Ю.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ В ТОВ «ХИЖНЯ» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виконала – студентка2 курсу, групи 21м-з-о
освітньої програми «Облік і оподаткування»
спеціальності 071 Облік і оподаткування
Панчул Вікторія Юріївна

Науковий керівник – д.е.н., професор
Кучеренко Тамара Євгеніївна

Умань – 2023

Реферат

на кваліфікаційну роботу:
«Організація обліку та аналізу розрахунків з контрагентами в ТОВ «Хижня»Уманського району Черкаської області»
студентки факультету економіки та підприємництва
Уманського національного університету садівництва
Панчул Вікторії Юріївни

Облік та аналіз розрахунків з контрагентами є одним із найбільш складних та пріоритетних питань, що зумовлено актуальною для України проблемою неплатежів.В кваліфікаційній роботі використано теоретичний матеріал з сучасних навчальних посібників, наукових статей та інших праць провідних науковців. Робота складається із трьох розділів. Загальний об'єм роботи складає 61 сторінку. Робота містить 20 таблиць, 10 рисунків, 1 додаток. Кількість використаних джерел становить 74 наукових праць.

Метою кваліфікаційної робот**и** є дослідження теоретичних і практичних аспектів організації обліку і аналізу розрахунків з контрагентами та розробка можливих пропозицій стосовно удосконалення.

Перший розділ кваліфікаційної роботи – теоретичний. В ньому висвітлено порядок визнання та проблеми обліку і аналізурозрахунків з контрагентами. Розглянуто нормативно-правове забезпечення обліку і аналізурозрахунків з контрагентами.

В другому розділі висвітлена організаційно-економічна характеристика ТОВ «Хижня», охарактеризовано ресурси підприємства, його спеціалізація. Здійснений аналіз дебіторської ікредиторської заборгованості на підприємстві, Описано стан бухгалтерського обліку розрахунків з контрагентами.

В третьому розділі внесено пропозиції щодо удосконалення обліку і аналізу розрахунків з контрагентами.

Анотація

В кваліфікаційній роботі на прикладі ТОВ «Хижня»Уманського району Черкаської області досліджено проблеми обліку та аналізурозрахунків з контрагентами, розроблено заходи по удосконаленню обліку розрахунків з контрагентамина підприємстві.

Ключові слова: бухгалтерський облік, аналіз,розрахунки, контрагенти.

Thesummary

Inthequalificationwork, theproblemsofaccountingandanalysisofsettlementswithcounterpartieswereinvestigatedontheexampleof LLC "Khyzhnya" oftheUmandistrictoftheCherkasyregion, andmeasuresweredevelopedtoimprovetheaccountingofsettlementswithcounterpartiesattheenterprise.

Keywords: accounting, analysis, calculations, counterparties.

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУРОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ 6

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ 12

2.1. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства 12

2.2. Облікова політика підприємства щодо обліку розрахунків з контрагентами 29

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІК І АНАЛІЗУРОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ 41

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ 51

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 53

ДОДАТКИ 62

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку економіки бухгалтерський облік є особливо важливою функцією ефективного управління наявними ресурсами підприємства та джерелами їх формування з метою покращення результатів його діяльності.

Організація обліку та аналізу розрахунків з контрагентами має важливе значення для сільськогосподарських підприємств будь-якої форми власності. Результати цього процесу безпосередньо впливають на фінансову стабільність підприємства, виконання планових надходжень грошових коштів і, як наслідок, на досягнення пріоритетних цілей розвитку сільськогосподарського підприємствав умовах ринку, забезпечення його конкурентоспроможності та прибутковості господарської діяльності.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів організації обліку і аналізу розрахунків з контрагентами та розробка можливих пропозицій стосовно удосконалення.

Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні **завдання**:

- ознайомитись з теоретичними основами обліку розрахунків з контрагентами;
- ознайомитись з особливостями нормативно-правового регулювання обліку і аналізу розрахунків з контрагентами;
- розглянути сутність, завдання та методику проведення аналізу розрахунків з контрагентами;
- визначити фінансовий стан досліджуваного підприємства;
- практично дослідити стан організації обліку розрахунків з контрагентами на досліджуваному підприємстві;
- запропонувати шляхи удосконалення організації обліку розрахунків з контрагентамив системі внутрішнього контролю підприємства.

Об’єктом дослідження виступає організація облікуі аналізрозрахунків з контрагентами на підприємстві.

Предметом дослідження є облік і аналіз довгострокової і поточної дебіторської і кредиторської заборгованості в ТОВ «Хижня».

У кваліфікаційній роботі для вирішення вищенаведених завдань було застосовано метод теоретико-емпіричного дослідження, який включає в себе аналіз і синтез, історико-логічну аргументацію, порівняння й узагальнення, а також діалектичний та монографічний методи.

Інформаційна базакваліфікаційної роботи представлена законодавчими, нормативними актами, інструкціями, збірниками наукових праць, підручниками, енциклопедіями, стандартами бухгалтерського обліку, інформацією друкованих та електронних періодичних видань, а також бухгалтерські документи ТОВ «Хижня» відносно організації обліку і аналізу розрахунків з контрагентами.

РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ

Аналіз в науковому середовищі наявних підходів до визначення проблемних питань щодо розрахунків з контрагентами, а також напрямів їх удосконалення показав багатогранність цього питання.

Б. Нідлз, Х. Андерсон та Д. Колдуелл[38, с. 44]виділяють три проблеми, які є основою більшості питань сучасного бухгалтерського обліку: проблема ідентифікації (recognitionissue), проблема оцінки (valuationissue), проблема класифікації (classificationissue).

М.С. Пушкар та М.Т. Щирба зазначають, що інформаційні потоки визначаються і регулюються такими основними елементами системи бухгалтерського обліку: 1) планом рахунків; 2) системою документації та регістрів обліку; 3) змістом зовнішньої та внутрішньої звітності [53, с. 44].

На думку В. Моссаковського, господарський механізм, який використовується для управління на макро- та макрорівні, передбачає формування облікової інформації про діяльність підприємства або з використанням всіх елементів методу, або з обмеженою їх кількістю [34, с. 24]. Він також акцентує увагу на випадках зміни функцій окремих елементів, що потребує належного теоретичного узагальнення і практичної реалізації. Побудова системи бухгалтерського обліку зобов'язань (кредиторської заборгованості) підприємства вимагає ґрунтовного дослідження методології їх обліку, яке слід здійснювати у контексті адаптації застосування елементів методу бухгалтерського обліку при відображенні виникнення, трансформації і припинення зобов'язань (кредиторської заборгованості).

Колеснікова О.М. [16]вказує на проблему недостатнього дослідження аспектів практичного застосування резерву сумнівних боргів та списання безнадійних боргів в бухгалтерському та податковому обліку в контексті норм Податкового кодексу України. Практичне застосування задекларованих норм в обліку вимагає суттєвих доопрацювань та доповнень у напрямі пристосування

їх до конкретних умов господарювання з метою спрощення порядку обліку та складання фінансової та податкової звітності, а отже, і вдосконалення управління дебіторською заборгованістю.

На думкуБуднік Т.В. та Гнатенко Є.П.[5], можна виділити найбільш актуальні проблеми обліку дебіторської заборгованості:

1.Проблема організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її місце в обліковій політиці.

2. Проблема реальної оцінки дебіторської заборгованості.

3. Проблема формування та обліку резерву сумнівних боргів.

4. Проблема відображення дебіторської заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку.

5. Проблема проведення аналізу розрахунків з покупцями та замовниками при наявних методиках.

Організація та ведення бухгалтерського обліку розрахунків з контрагентами у підприємствах здійснюється відповідно до чинного законодавства. Документи, які його регламентують мають різний статус. Одні з них є обов'язковими для виконання, інші носять рекомендаційний характер.

При організації бухгалтерського обліку розрахунків з контргентами керуються нормативними документами, що діють на Україні (рис. 1.1).

Отже, облік розрахунків з контрагентами регулюється багатьма нормативно-правовими документами оскільки є однією з найважливіших та найбільш досліджуваних ділянок бухгалтерської роботи.

Аналіз розрахунків з контрагентамипідприємства дає можливість оцінити можливу величину доходів і витрат, які можна отримати у вигляді штрафів, пені, неустойок від дебіторів, які прострочили оплату та кредиторів, які не отримали оплату. Для управління розрахунків з контрагентамиє розробка заходів щодо скорочення або стягнення простроченої чи сумнівної дебіторської заборгованості. При цьому можуть використовуватися різноманітні методи управління дебіторською заборгованістю.

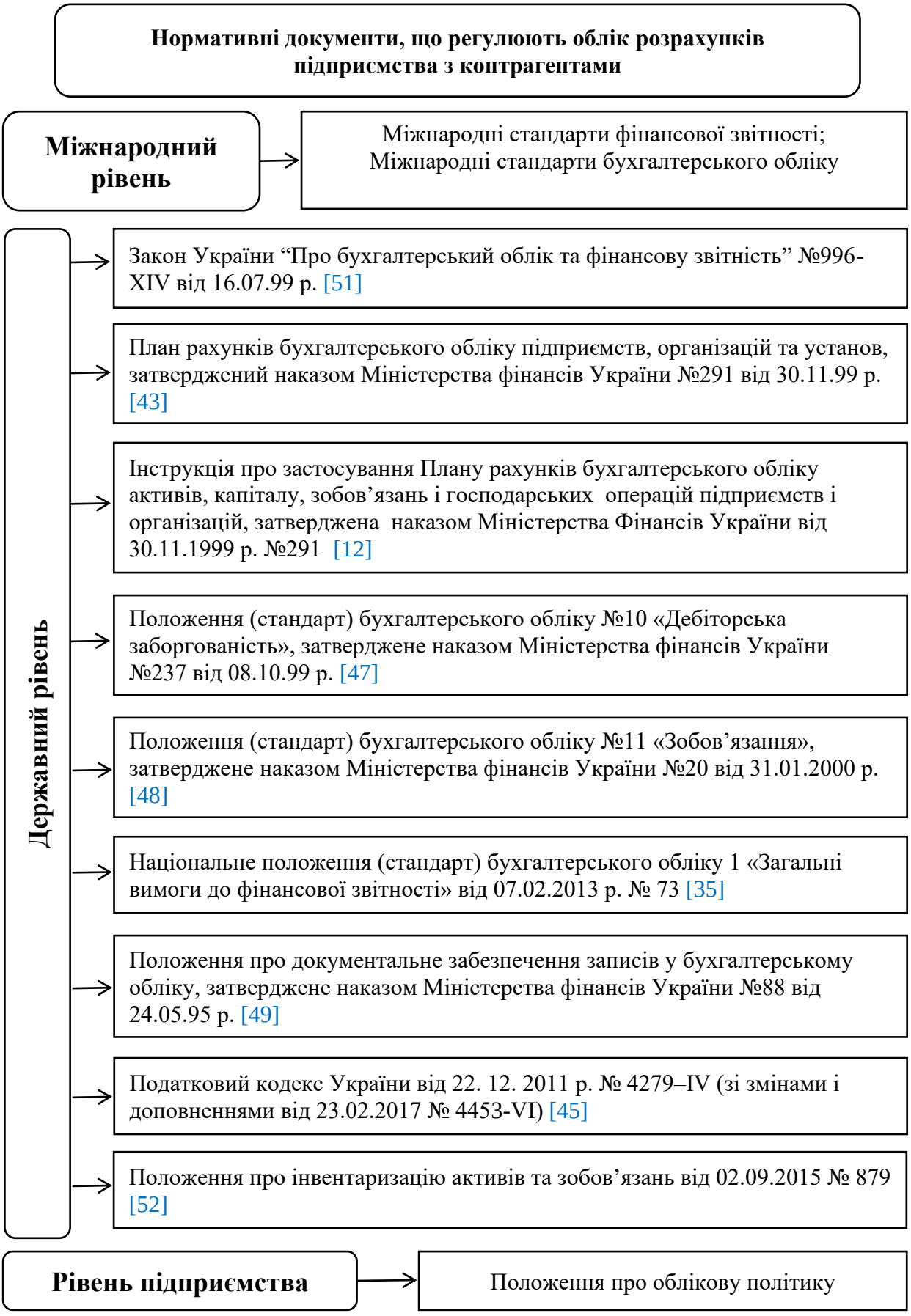

Рис.1.1 Нормативні акти, що регулюють облік розрахунків підприємства з контрагентами

Сьогодні практичний досвід управління підприємствами показує, що доцільно здійснювати як кількісний так і якісний аналіз показників щодо оцінки поточного стану розрахунків з контрагентами. Це забезпечує ефективність відповідних процесів господарювання. Тому, ми, рекомендуємо проводити комплексний аналіз розрахунків з контрагентамив підприємствах. Комплексний аналіз охоплює п’ять етапів аналізу, функціонально пов’язаних між собою (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Етапи комплексного аналізу розрахунків з контрагентами

На першому етапі визначається об’єкт дослідження – розрахунки з контрагентами, метааналізу – визначення повноти, своєчасності та правильності здійснення підприємством операцій з дебіторами і кредиторами, якість дебіторської і кредиторської заборгованості по узагальнюючих і

часткових показниках, виявлення факторів, а також встановлення причин їх зміни. Основними завданнями аналізу будуть:

• визначення причин появи дебіторської і кредиторської заборгованості;

• оцінка динаміки дебіторської і кредиторської заборгованості в цілому та по її видах;

• аналіз якісного стану дебіторської і кредиторської заборгованості;

•аналіз простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості;

• вивчення покупців щодо їх важливості та надійності;

• прийняття управлінських рішень щодо поліпшення стану дебіторської і кредиторської заборгованості[20].

На другому етапі аналізу розрахунків з контрагентами підприємства збирають і опрацьовують джерела інформації. Необхідна інформація для аналізу така: форма № 1, форма № 2, форма річної фінансової звітності; аналітична інформація відділів постачання і продажів. Для здійснення аналізу розрахунків з контрагентами та прийнятті управлінських рішень важливе значення має повнота і об'єктивність інформації[20].

Третій етап комплексного аналізу розрахунків з контрагентами найбільш об'ємний і трудомісткий. Тут проводиться горизонтальний і вертикальний аналіз, порівняння, побудова аналітичних таблиць, аналіз динаміки, складу і структури дебіторськоїі кредиторської заборгованості. Використовуючи систему коефіцієнтів доцільно провести якісний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості. Рекомендується проаналізувати прострочену та безнадійну дебіторську заборгованість підприємства. Визначити групи товарів, які становлять найбільшу питому вагу в структурі дебіторськоїі кредиторської заборгованості. Виявити види продукції за якими виникає найбільша дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Завдяки цьому є можливість визначити найбільш вигідних клієнтів підприємства. Це можуть бути основні постачальники, посередники, споживачі[20].

На четвертому етапі аналізу розрахунків з контрагентами результати досліджень необхідно узагальнити та систематизувати. Сформувати відповідні

висновки щодо стану дебіторської і кредиторської заборгованості на підприємстві. А також накреслити заходи щодо прискорення погашення дебіторської заборгованості[20].

На завершальному етапі слід прийняти управлінські рішення, які будуть сприяти підвищенню ефективності господарської діяльності підприємства і зниження ризику неповернення боргів.

Такий комплексний аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством є оптимальним. Він дасть змогу оцінити реальний стан дебіторської заборгованості підприємства. Виявити «вузькі місця» щодо управління дебіторською і кредиторської заборгованістю. А також розробити заходи щодо скорочення або стягнення простроченої чи сумнівної дебіторської заборгованості.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ

2.1. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Хижня» (далі ТОВ «Хижня») розташоване в с. Хижня Уманського району, Черкаської області.

Для успішного і прибуткового функціонування сільськогосподарських підприємств недостатньо лише успішно вийти на ринок, знайти покупців, інвестувати фінансові ресурси. Потрібно забезпечити високий рівень менеджменту, оборотність вкладеного капіталу та безперервний циклічний рух грошових коштів. Для цього достатньо поряд із веденням звичайної бухгалтерської та фінансової звітності проводити фаховий аналіз фінансового стану підприємства.

Метою оцінки фінансового стану аграрного підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва, зміцнення його економічного розвитку і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами, як основи стабільної роботи підприємства.

Майно підприємства – це ресурси, контрольовані підприємством, використання яких, як очікується, приведе до надходження у майбутньому економічних вигод.

На основі Балансу (Звіту про фінансовий стан) (форма №1) проведемо аналіз майна ТОВ «Хижня». Аналіз здійснюємо у такій послідовності: аналіз динаміки та структури майна; аналіз складу та структури необоротних активів; аналіз складу та структури оборотних активів.

Аналіз джерел формування капіталу досліджуваного підприємства проводимо в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз складу та структури джерел коштів ТОВ «Хижня»

Джерела коштів	2018 р.		2020 р.		2022 р.		2022 р. до 2018 р.	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн	%	тис.грн	в.п.
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	8161	48,9	8161	35,1	8161	26,5	0	-22,4
Резервний капітал	3250	19,5	4635	19,9	7331	23,8	4081	4,3
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3813	22,9	5321	22,9	8393	27,3	4580	4,4
Усього за розділом I.	15224	91,3	18117	78,0	23885	77,6	8661	-13,6
II. Залучені кошти								
Кредиторська заборгованість за товари, послуги	978	5,9	4406	19,0	2620	8,5	1642	2,7
Поточні зобов’язання за розрахунками: - з бюджетом	59	0,4	201	0,9	565	1,8	506	1,5
- зі страхування	61	0,4	75	0,3	40	0,1	-21	-0,2
- з оплати праці	94	0,6	214	0,9	94	0,3	0	-0,3
Поточні забезпечення	15	0,1	33	0,1	36	0,1	21	0,0
Інші поточні зобов’язання	248	1,5	135	0,6	330	1,1	82	-0,4
Всього по розділу II.	1455	8,7	5118	22,0	4940	16,1	3485	7,3
Баланс	16679	100	23235	100,0	30768	100,0	14089	0,0

Капітал досліджуваного підприємства в 2020 р. порівняно з 2018 р. збільшується на 39,3%, а в 2022 р. – зростає на 84,5% і становить 30768 тис. грн. Збільшення капіталу відбулося за рахунок зростання залученого капіталу – у 3,4 рази (на 3485 тис. грн.) та власного капіталу на 56,9% (на 8661 тис. грн.). В структурі капіталу в 2018-2022 р. р. більша питома вага припадає на власний капітал – 91,3% в 2018 р., 77,6% в 2022 р. Власний капітал підприємства включає: зареєстрований (пайовий) капітал, резервний капітал та

нерозподілений прибуток.

В 2022р. порівняно з 2018 роком власний капітал підприємства збільшився на 4081 тис. грн. за рахунок збільшення резервного капіталу та на 4580 тис. грн. за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку. Зареєстрований (пайовий) капітал залишаються без змін. В структурі власного капіталу найбільша питома вага в 2020 р. припадає на нерозподілений прибуток – 27,3%.

Залучений капітал ТОВ «Хижня» включає тільки поточні зобов'язання і забезпечення. Питома вага короткострокових зобов'язань за товари, роботи і послуги підприємства в 2022 р. становила 8,5%, що на 2,7 в.п. більше, ніж в 2018 році. Довгострокових кредитів підприємство не має. Також підприємство не має і короткострокових кредитів. Питома вага поточних зобов'язань і забезпечення зростає з 8,7% в 2018 р. до 16,1% в 2022 р.

Аналіз структури і динаміки майна підприємства проводимо в табл. 2.2.

Вартість майна досліджуваного підприємства в 2022 р. порівняно з 2018 р. більша на 84,5%. Збільшення майна підприємства відбулося за рахунок збільшення оборотних активів на 59,3%, а необоротні активи за цей же період зросли на 131,1%. На кінець 2022 р. вартість майна складає 30768 тис. грн., що більше ніж в минулому році на 14,1 млн. грн. В структурі майна в 2018-2022 р. р. більша питома вага припадає на оборотні активи. В 2022 р. їх частка зменшилася і становить 56,0%, тоді як частка необоротних активів збільшилася до 44,0%.

Необоротні активи підприємства включають: нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції і основні засоби. Нематеріальні активи підприємства зростають в період 2018 – 2022рр не змінювались, і в 2022 році їх вартість становила 1002 тис. грн. Їх питома вага в структурі необоротних активів зменшилась з 6,0% в 2018 р. до 3,3% в 2022 р. Незавершені капітальні інвестиції залишаються без змін – 94 тис. грн. Їх питома вага зовсім незначна. Найбільша питома вага в структурі необоротних активів припадає на основні засоби – 24,6% в 2018 р. і 38,5% в 2022 р. Сума основних засобів зростає в

2020р. на 3220 тис. грн., а в 2022 р. на 7743 тис. грн. і становить 11841 тис. грн.

Таблиця 2.2

Аналіз складу та структури активу балансу

Розміщення майна	2018 р.		2020 р.		2022 р.		2022 р. до 2018 р. (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	в.п.
І. Необоротні активи								
Нематеріальні активи	1002	6,0	1002	4,3	1002	3,3	0	-2,8
Незавершені капітальні інвестиції	94	0,6	94	0,4	94	0,3	0	-0,3
Основні засоби	4098	24,6	7318	31,5	11841	38,5	7743	13,9
Всього по І розділу	5854	35,1	8934	38,5	13528	44,0	7674	8,9
ІІ. Оборотні активи								
Виробничі запаси	3533	21,2	4745	20,4	4469	14,5	936	-6,7
Незавершене виробництво	2425	14,5	4738	20,4	5734	18,6	3309	4,1
Готова продукція	911	5,5	3325	14,3	2555	8,3	1644	2,8
Товари	125	0,7	71	0,3	88	0,3	-37	-0,5
Дебіторська заборгованість за товари, роботи,	2225	13,3	151	0,6	1834	6,0	-391	-7,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	15	0,1	400	1,7	301	1,0	286	0,9
Грошові кошти та їх еквіваленти	592	3,5	102	0,4	820	2,7	228	-0,9
Всього по ІІ розділу	10825	64,9	14301	61,5	17240	56,0	6415	-8,9
Баланс	16679	100	23235	100,0	30768	100,0	14089	0,0

Оборотні активи підприємства включають: запаси, дебіторську заборгованість, грошові кошти, інші оборотні активи (табл. 2.2.). Оборотні активи підприємства істотно збільшуються в 2020 р. (на 32,1%), але в 2022 р. зростають на 59,3% і становлять 17240 тис. грн. (приріст порівняно з 2018 роком становить 6415 тис. грн.). Зростання оборотних активів в 2022 р. відбулося за рахунок зростання запасів – на 26,5%, грошових коштів – у 38,5%. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зменшилася на 27,6%.

Також збільшилась інша поточна дебіторська заборгованість. В структурі оборотних активів в 2022 р. найбільша питома вага припадає на незавершене виробництво – 18,6%, в 2022 р. – на виробничі запаси – 14,5%.

Трудовий колектив підприємства становлять всі мешканці села Родниківка, які на основі трудового договору, приймають участь у господарській діяльності підприємства.

Динаміка і ефективність їх використання показано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Наявність і ефективність використання трудових ресурсів

ТОВ «Хижня»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. у % до 2018 р.
Середньооблікова чисельність працівників	93	86	83	80	80	86,0
Валова продукція в постійних цінах 2010 р., тис грн.:	9273	8504	9257	10043	10596	114,3
Виробництво валової продукції на 1 працівника, тис. грн.	99,7	98,9	111,5	125,5	132,5	132,8

За останні 5 років в ТОВ «Хижня»спостерігається тенденція зменшення зайнятих працівників. Якщо у 2018 році облікова чисельність працівників становила 93 особи, то у 2022 році вона дорівнювала 80 працівникам, що на 14,0% менше. В 2022 році в порівнянні з 2018 роком виробництво валової продукції збільшилось на 14,3%. В зв’язку з цим ефективність використання трудових ресурсів в ТОВ «Хижня» зросла.В2022 році виробництво валової продукції в розрахунку на одного працівника досягло позначки 132,5 тис. грн на одного працівника, що на 32,8% більше, ніж в 2018 році.

Одним із етапів аналізу є дослідження змін, які відбулися в структурі основних засобів та дослідження їх технічного стану. Коефіцієнт придатності і коефіцієнт зношеності потрібно вивчати на початок і кінець звітного періоду.

Чим більша величина коефіцієнта придатності і меншою є величина коефіцієнта зношеності, тим кращий технічний стан основних засобів (табл. 2.4)

Таблиця 2.4

Аналіз змін технічного стану основних засобів

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р. (%)
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	12901	15565	17876	23737	27216	211,0
Зношеність основних засобів, тис. грн.	8803	9645	10558	12401	15375	174,7
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	4098	5920	7318	11336	11841	288,9
Коефіцієнт зношеності	0,68	0,62	0,59	0,52	0,56	-0,12 п.
Коефіцієнт придатності	0,32	0,38	0,41	0,48	0,44	0,12 п.

Первісна вартість основних засобів збільшилася на 14,3 млн. грн., або на 111% і в 2022 році становила 27,2 млн. грн. При цьому сума зношеності зростала меншими темпами. В 2022 році в порівнянні з 2018 роком вона зросла на 6,6 млн. грн. або 74,7. З в'язку з цим відбулося зменшення ступеня зношеності основних засобів у 2022 році на 0,12 п. - порівняно з 2018 роком, що є безумовно позитивним результатом.

Рентабельність - це інтегральний показник, що відображає ефективність роботи підприємства, що націлене на отримання прибутку у короткостроковій перспективі і який вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства. У такому визначенні підкреслено у яких випадках рентабельність є дійсно критерієм економічної ефективності діяльності підприємства, а також враховано, що різні показники рентабельності можуть свідчити про ефективність різних ділянок роботи підприємства [58].

Аналіз показників рентабельності діяльності ТОВ «Хижня» наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

АналізрентабельностіТОВ «Хижня», %

Показник	Нормативне значення	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р. (+;-, в.п.)
Коефіцієнт рентабельності активів	>0, збільш.	18,4	9,5	9,9	12,9	5,5	-13,0
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0, збільш.	20,2	11,2	12,6	16,4	7,0	-13,2
Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0, збільш.	30,2	40,4	33,8	40,8	23,8	-6,4
Коефіцієнт рентабельності продукції	>0, збільш.	52,0	78,6	62,4	87,2	36,2	-15,8

В 2018 – 2022 роках ТОВ «Хижня» працювало з прибутком, відповідно показники рентабельності мають значення значно більші за нормативні. В 2022 році показник рентабельності активів зменшився в порівнянні з 2018 роком на 13,0 в.п., коефіцієнт рентабельності власного капіталу на 13,2 в.п., коефіцієнт рентабельності діяльності на 6,4 в.п., а коефіцієнт рентабельності продукції на 15,8 в.п. Таким чином спостнрігається різке зменшення ефективності господарської діяльності ТОВ «Хижня».

Розглянемо аналіз фінансового стану ТОВ «Хижня» у таблиці 2.6.

Чистий оборотний капітал підприємства ТОВ «Хижня»має тенденцію до швидкого збільшення. У 2022 році в порівнянні з 2018 роком абсолютне відхилення становить 2930,0 тис. гри., тобто збільшився на 31,3%. Коефіцієнт загальної ліквідності підприємства більший за 1 (2022 р. – 3,5). Тобто підприємству досить просто погасити свої зобов'язання перед постачальниками і іншими кредиторами. Однак у 2022 р. в порівнянні з 2018 р цей показник зменшився на 3,9 п.

Таблиця 2.6

Оцінка ліквідності ТОВ «Хижня»

Показники	Нормативне значення	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р. (+;-)
Коефіцієнтзагальноїліквідності	>1	7,4	2,8	2,8	5,2	3,5	-3,9
Коефіцієнтшвидкоїліквідності	0,6-0,8	2,6	0,5	0,3	1,2	0,9	-1,7
Коефіцієнтабсолютноїліквідності	>0 Збільшення	0,4	0,1	0,0	0,1	0,2	-0,2
Чистийоборотнийкапітал, тис.грн	>0 Збільшення	9370	6353	9183	16097	12300	2930

Коефіцієнт швидкої ліквідності оцінює можливість погашення ТОВ «Хижня» своїх короткострокових зобов'язань. У підприємстві, що досліджувалось показники є трохи більшим за максимальне нормативне значення показника (2022 р. 0,9). У 2022 р. в порівнянні з 2018 р цей показник зменшився на 1,7 п. Така ж ситуація і спостерігається із коефіцієнтом абсолютної ліквідності. Цей показник більший за 1, однак у2022 р. в порівнянні з 2018 р він зменшився на 0,2 п., що є негативним чинником.

Основні економічні показники діяльності ТОВ «Хижня» наведені в таблиці 2.7.

Чистий прибуток підприємства з 6,1 млн. грн. прибутку у 2018 році збільшився до 6,9 млн. грн. прибутку у 2022 році, тобто зріс на 13,3%. Найбільшого чистого прибутку підприємство досягло у 2021 році – 14,5 млн. грн. Тобто в 2022 році в порівнянні з минулим 2021 роком величина чистого прибутку зменшилась на 7,5 млн. грн.

Собівартість виробленої продукції зростала через подорожчання основних матеріальних ресурсів та через несприятливі ринкові умови. У 2022 році в порівнянні з 2018 роком собівартість виробленої продукції збільшилась у 62,7% Приріст витрат покривав отриманий дохід. Зокрема виручка від реалізації за

наведений період збільшилась на 43,7%. У зв'язку з такими змінами рівень рентабельності зменшився у 2022 році до 52,0%, що на 20,0 в.п., менше, ніж у 2018 році.

Таблиця 2.7

Основні економічні показники господарської діяльності ТОВ «Хижня»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р. (%)
Чистий дохід, тис. грн.	20339	16097	23726	35429	29230	143,7
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	11825	8270	12868	16578	19235	162,7
Валовий прибуток, тис. грн.	8514	7827	10858	18851	9995	117,4
Чистий прибуток, тис. грн.	6149	6503	8025	14448	6967	113,3
Одержано на 1 грн. основних засобів: - валового прибутку, грн.	2,08	1,32	1,48	1,66	0,84	40,6
- чистого прибутку, грн.	1,50	1,10	1,10	1,27	0,59	39,2
Рівень рентабельності, %	72,0	94,6	84,4	113,7	52,0	-20,0 в.п.

Аналіз розрахунків з контрагентами в ТОВ «Хижня» містить вивчення даних балансу про рівень збільшення або зменшення кредиторської і дебіторської заборгованості протягом звітного періоду. Розглянемо динаміку середньорічної суми кредиторської і дебіторської заборгованості в ТОВ «Хижня»(рис. 2.1).

Величина дебіторської заборгованості уТОВ «Хижня» у 2018 - 2022 роках зростала нерівномірно від 1440 тис. грн. у 2018 р. до 2135 тис. грн. у 2022 р. З розрахованого рівняннярівня середньорічної дебіторської заборгованостіметодом найменших квадратівможемо зробити висновок, що сума дебіторської заборгованості у ТОВ «Хижня» щорічно збільшується в середньому на 186,3 тис. грн. Сума кредиторської заборгованості уТОВ «Хижня» у 2018 - 2022 роках також зростала нерівномірно від 2240 тис. грн. у 2018 р. до 3649 тис. грн. у 2022 р. З розрахованого рівняннярівня

середньорічної кредиторської заборгованостіметодом найменших квадратівможемо зробити висновок, що сума кредиторської заборгованості у ТОВ «Хижня» щорічно збільшується в середньому на 446,7 тис. грн. Тобто темпи зростання середньорічної кредиторської заборгованості в 2,4 рази більші, ніж темпи зростання середньорічної дебіторської заборгованості.

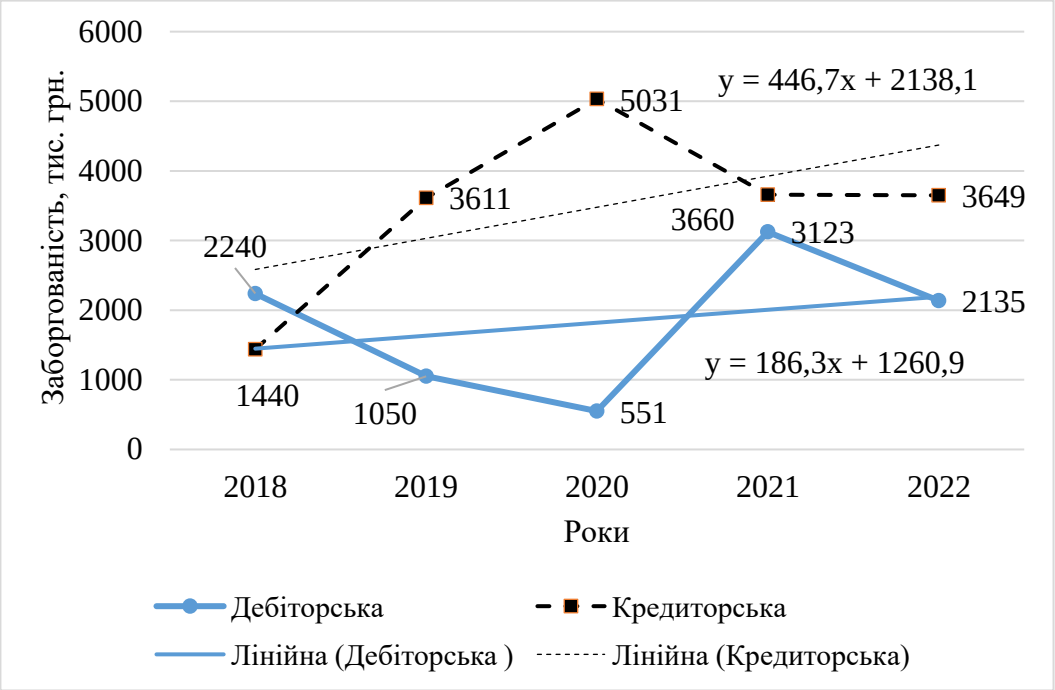

Рис. 2.1. Динаміка середньорічної суми дебіторської заборгованості ТОВ «Хижня», тис. грн.

Найменшим показниксередньорічної дебіторської заборгованості був у 2020 році і становив 551 тис. грн. Навпаки середньорічна кредиторська заборгованість у 2020 році була найбільшою і становила 5031 тис. грн. Саме в 2020 році підприємство розпочало залучати короткострокове кредитування, а з 2021 року довгострокове кредитування банків. Таке стрімке зростання кредиторської заборгованості вказує потребу залучення коштів в оборот підприємства, що ускладнює його платоспроможність.

Аналіз стану дебіторської заборгованості в ТОВ «Хижня» за останні 5 років в цілому та у розрізі окремих статей відображено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Склад дебіторської заборгованості в ТОВ «Хижня»

(станом на кінець року), тис. грн.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р. (+;-)
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2225	678	151	2897	1834	-391,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	15	372	400	226	301	286,0
Всього:	2240	1050	551	3123	2135	-105,0
Оборотні активи	10825	9982	14301	19915	17240	6415
Питома вага дебіторської заборгованості в загальній сумі оборотних активів, %	20,7	10,5	3,9	15,7	12,4	-8,3

Аналізуючи дані табл. 2.8, можна зробити висновок про те, що дебіторська заборгованість займає досить значну частку в структурі оборотних засобів ТОВ «Хижня». Найбільшу питому вагу в структурі дебіторської заборгованості підприємства протягом періоду, що аналізується, займає дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги: у 2021 р. порівняно з 2018 р. спостерігається її збільшення на 672 тис. грн та у 2022 р. порівняно з 2018 р. зменшення на 391 тис. грн, що є позитивною тенденцією.

Щодо дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, то слід відмітити, що усі підприємства зацікавлені продавати товари покупцям і замовникам, які своєчасно оплачують рахунки, незалежно від контролюючих заходів, розроблених підприємством з метою запобігання збутові продукції неплатоспроможним покупцям. Тому керівництву ТОВ «Хижня»необхідно здійснювати ранжування цієї заборгованості за термінами оплати рахунків, що допоможе раціонально керувати дебіторською заборгованістю й усімарозрахунковими операціями.

Інша поточна дебіторська заборгованість, у свою чергу, збільшилась: у 2022 р. порівняно з 2018 р. – на 286 тис. грн, у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 75 тис. грн, що є негативним результатом.

Структура дебіторської заборгованості в ТОВ «Хижня»наведена на рис. 2.2.

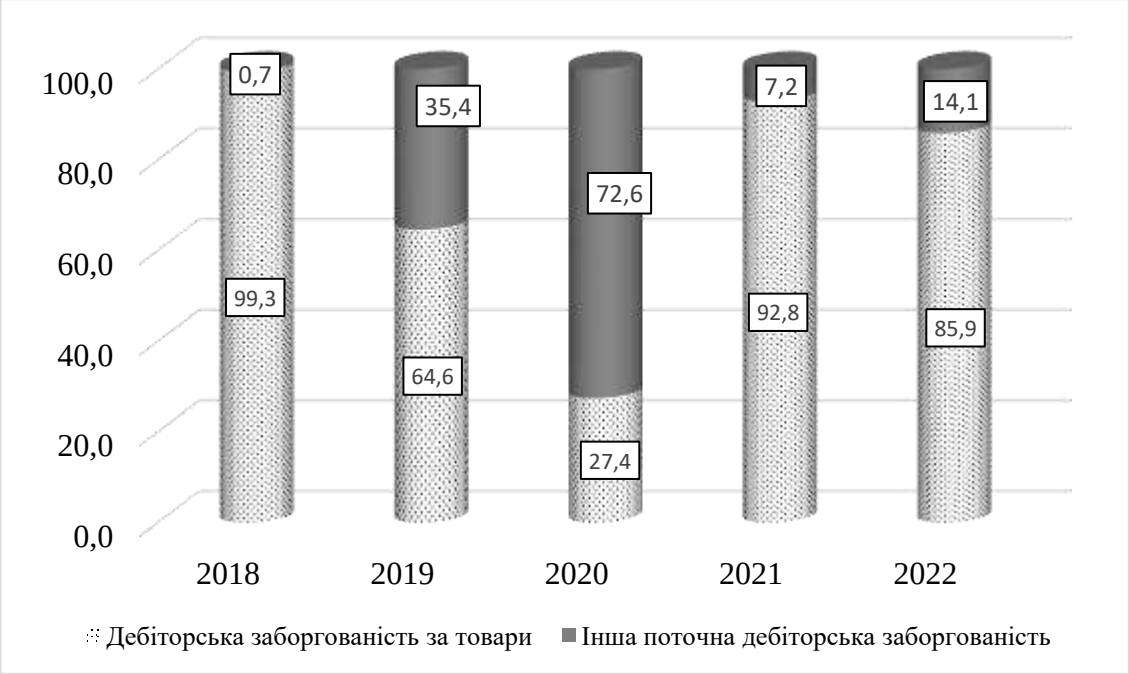

Рис. 2.2 Структура дебіторської заборгованості в ТОВ «Хижня»

У2018 -2020 рр. частка дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги скорочувалась і в 2020 році становила 27,4% Внаслідок цього у 2020 році питома вага іншої поточної дебіторської заборгованості збільшилась до 72,6%. В 2021 – 2022 роках спостерігаєтьмя різке зростання частки дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги до 85,9% у 2022 році. Питома вага заборгованості за іншими розрахунками у структурі заборгованості на протязі 2018-2022 років у ТОВ «Хижня» відсутня.

Розглянемо стан кредиторської заборгованості у ТОВ «Хижня» у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Стан кредиторської заборгованості у ТОВ «Хижня», тис. грн.

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2018р., +;-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	978	3145	4406	2341	2620	1642
за розрахунками з бюджетом	59	116	201	590	565	506
за розрахунками зі страхування	61	29	75	70	40	-21
за розрахунками зоплати праці	94	19	214	230	94	0
Інша поточна кредиторська заборгованість	248	302	135	429	330	82
Разом кредиторська заборгованість	1440	3611	5031	3660	3649	2209

За період з 2018 по 2022 рік спостерігається зростання кредиторської заборгованість на 2209 тис. грн. або в 2,5 рази. Найбільше зросла заборгованість за товари, роботи та послуги на 1642 тис. грн. (167,8%). Значною є заборгованість за розрахунками з бюджетом. Якщо в 2018 році цей показник становив 59 тис. грн., то в 2022 році цей показник збільшився в 5,1 рази і становив 565 тис. грн. Позитивним є зменшення заборгованості за розрахунками з бюджетом - на 21 тис. грн.

Структура дебіторської заборгованості в ТОВ «Хижня»наведена на рис. 2.3.

У2018 -2020 рр. частка кредиторської заборгованість за товари, роботи та послуги збільшувалась і в 2020 році становила 87,6%. У період з 2021 – 2022 років відбувається зменшення цього показника до 71,8%. Внаслідок цього у 2022 році питома вага іншої поточної кредиторської заборгованості збільшилась до 9,0%. В 2021 – 2022 роках спостерігаєтьмя різке зростання частки заборгованість за розрахунками з бюджетом до 15,5% у 2022 році.

Питома вага заборгованості за іншими розрахунками у структурі кредиторської заборгованості на протязі 2018-2022 років у ТОВ «Хижня» досить незначна.

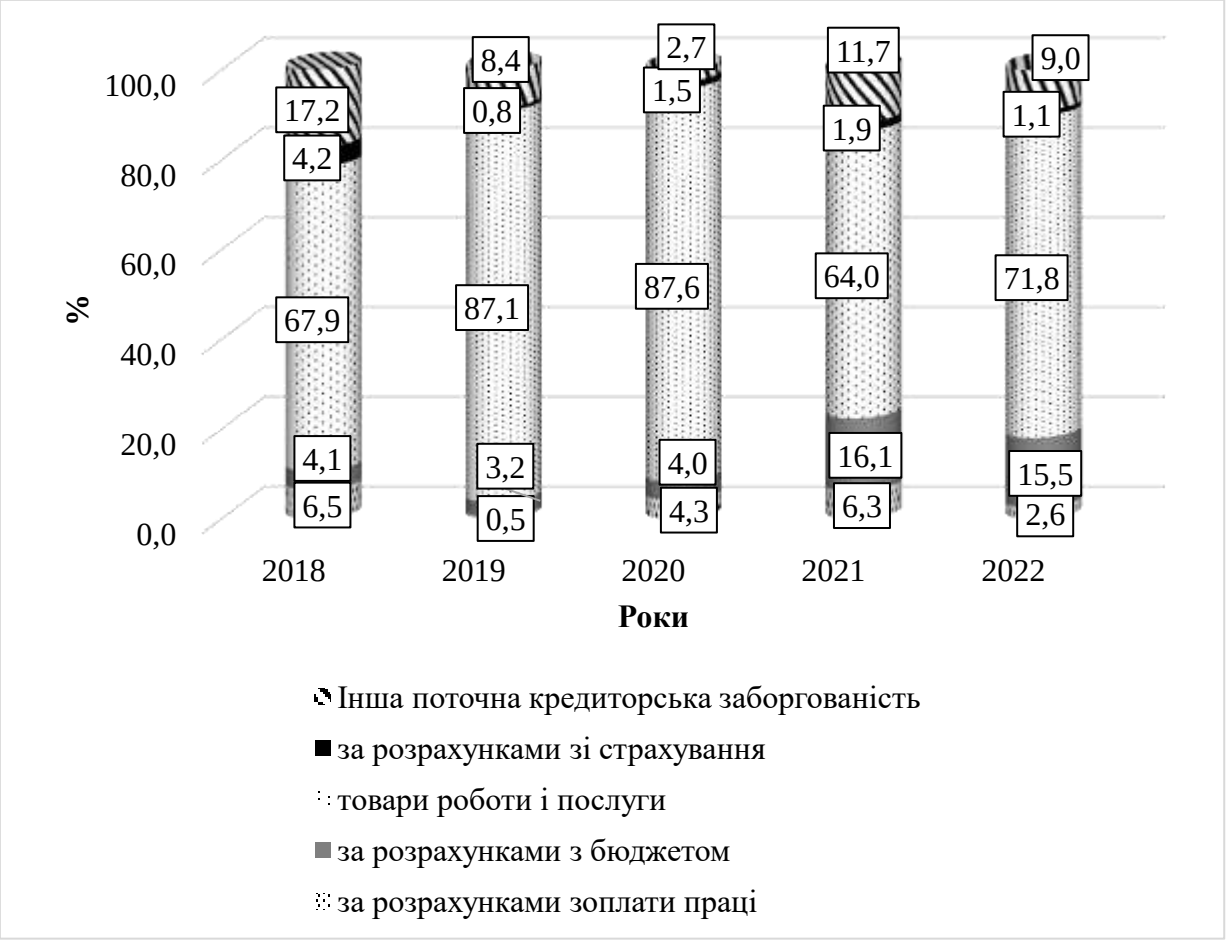

Рис. 2.3 Структура кредиторської заборгованості в ТОВ «Хижня»

Для безпосереднього аналізу розрахунків з контрагентами у ТОВ «Хижня» необхідно провести аналіз платоспроможності підприємства.

Платоспроможність означає наявність у підприємства грошових коштів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що виникла внаслідок розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Для оцінки платоспроможності в ТОВ «Хижня» складемо платіжний баланс на кінець періоду, що досліджувався, який наведено у таблиці 2.10.

ТОВ «Хижня» є неплатоспроможним, оскільки сальдо платіжного балансу знаходиться в дебеті. При цьому сума перевищення кредиторської заборгованості перед дебіторською у 2022 році зросла в порівнянні з 2021 роком на 261 тис. грн. Загальна сума кредиторських зобов'язань значно

перевищує загальну суму платіжних засобів, тобто у ТОВ «Хижня» недостатньо коштів для покриття платіжних зобов'язань.Наявно лише 47,5% платіжних засобів на початок року та 42,9% - на кінець року при оптимальному варіанті 80-100%.

Таблиця 2.10

Платіжний баланс за 2022 рік ТОВ «Хижня»

Актив			Пасив		
Наявні кошти для покриття заборгованості	На початок року	На кінець року	Негайні та інші платежі	На початок року	На кінець року
Грошові кошти на розрахунковому рахунку, у касі	198	820	Кредити банків	3298	3198
Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги.	2897	1834	Кредиторська заборгованість за товари, роботи. послуги	2341	2620
Дебіторська заборгованість за розрахунками	226	301	Кредиторська заборгованість за розрахунками	1349	1065
Всього	3321	2955	Всього	6988	6883
Сальдо	3667	3928	Сальдо		
Баланс	6988	6883	Баланс	6988	6883

Відомо, що оцінка рівня платоспроможності дається за даними балансу на основі характеристики ліквідності оборотних коштів, тобто з урахуванням часу, необхідного для перетворення їх у готівку. Є два рівні платоспроможності підприємства, оцінку яких проводять за допомогою коефіцієнтів грошової та розрахункової платоспроможності.

Таблиця 2.11 характеризує розрахункову платоспроможність ТОВ «Хижня».

Коефіцієнт розрахункової платоспроможності зменшився на 0,31, тобто, якщо на покриття платіжних зобов'язань взяти не тільки грошові кошти, але і готову продукцію, відвантажені товари, дебіторську заборгованість та інші

активи, що реально можна реалізувати, на кінець року платіжні засоби на 80,0% покривали б платіжні зобов'язання. Це свідчить про негативні зміни фінансового стану підприємства.

Таблиця 2.11

Розрахункова платоспроможність ТОВ «Хижня»

Засіб платежу	На початок року	На кінець року	Платіжні зобов'язання	На початок року	На кінець року
Грошові кошти	198	820	Короткострокові кредити	3298	3198
Готова продукція	4407	2555	Кредиторська заборгованість за товари, роботи. послуги	2341	2620
Дебітори	3123	2135	Кредиторська заборгованість за розрахунками	1349	1065
Усього	7728	5510	Усього	6988	6883
Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	1,11	0,80			

Покращення результатів виробничої та комерційної діяльності ТОВ «Хижня» вплине на підвищення рівня платоспроможності підприємства.

Ефективність використання ТОВ «Хижня» власних коштів дають змогу оцінити показники ділової активності, що визначаєтьсяпоказниками оборотності. Вони використовуються для оцінювання фінансового стану підприємства, оскільки інтенсивність обігу коштів, тобто швидкість перетворення їх на готівку, безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства (табл. 2.12).

В ТОВ «Хижня» коефіцієнт оборотності активів у 2022 році зменшився в порівнянні з 2018 роком на 0,3 п.Коефіцієнт оборотності запасів за цей же період зменшився на 0,16 п. Коефіцієнт оборотності основних засобів в 2022

році становив 1,58, а в 2022 1,15, що на 0,43 п. менше. Отже, спостерігаємо різке зменшення цих трьох показників, що є негативною тенденцією. Строки погашення кредиторської заборгованості зменшився у 2022 році в порівнянні з 2018 роком на 7 днів, а строк погашення дебіторської заборгованості навпаки збільшився на 11 днів.

Таблиця 2.12

Показники оцінки ділової активності (оборотності) у ТОВ «Хижня»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р. (+;-)
Коефіцієнт оборотності активів	1,22	0,94	1,17	1,26	0,92	-0,30
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	9,08	9,79	29,64	19,29	11,12	2,04
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	17,06	7,15	5,78	8,72	8,93	-8,14
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	21	37	12	19	32	11
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	40	37	12	19	33	-7
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	0,85	0,55	0,61	0,59	0,68	-0,16
Коефіцієнт оборотності основних засобів (капіталовіддача)	1,58	1,13	1,42	1,70	1,15	-0,43
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,34	1,11	1,49	1,61	1,17	-0,16

Для розрахунку кількісного впливу кожного з чинників, що зумовили збільшення тривалості погашення дебіторської заборгованості, застосуємо метод факторного аналізу. Для цього необхідно розраховують умовний показник тривалості погашення дебіторської заборгованості як відношення значення чистого доходу за базисний 2018р. до значення середньорічної суми дебіторської заборгованості у 2022 р. Результати розрахунків наведено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Впив факторів на зміну тривалості погашення дебіторської заборгованості у ТОВ «Хижня»

Показник	2018 р.	2022 р.
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг), тис. грн.	20339	29230
Середньорічна сума дебіторської заборгованості, тис. грн.	2240	2629
Тривалість погашення дебіторської заборгованості, днів	21	32
Умовна тривалість погашення, днів		47
Загальна зміна тривалості погашення дебіторської заборгованості, днів		+11
в т.ч. за рахунок зміни: чистого доходу		-4
середньорічної суми заборгованості		+15

Як видно з табл. 2.12, внаслідок значного збільшення доходів в ТОВ «Хижня» тривалість погашення дебіторської заборгованості зменшилась на 4 дні. Внаслідок значного збільшення самої суми середньорічної заборгованості із 2,2 млн. грн. до 2,6 млн. грн. тривалість погашення збільшилась на 7 днів, таким чином, сумарна дія обох чинників склала +11 днів.

2.2. Облікова політика підприємства щодо обліку розрахунків з контрагентами

Здійснюючи свою виробничо-господарську діяльність сільськогосподарські підприємства вступають в розрахункові взаємовідносини з іншими підприємствами, організаціями і особами. Ці розрахунки пов'язані з формуванням основних і оборотних засобів, реалізацією виробленої продукції і наданих послуг, з розподілом прибутку, розрахунками з фінансовими органами і органами соціального страхування і соціального забезпечення. Господарства можуть також вступати в розрахункові взаємовідносини з окремими особами, наприклад, для виконання різних доручень при видачі грошових коштів підзвіт,

одержанні кредитів на індивідуальне житлове будівництво і господарське влаштування.

Встановлення господарських відносин суб'єкта підприємницької діяльності з іншими фізичними та юридичними особами передбачене виникненням між ними певних прав та зобов'язань.

Під зобов'язаннями сторін у цивільному законодавстві розуміють усі дії, які кожна зі сторін договору повинна здійснити на користь іншої сторони і які обумовлені договором, адміністративними актами, юридичними вчинками та іншими підставами, що не суперечать законодавству.

На відміну від цього, у бухгалтерському обліку підприємства зобов'язання виникають не в момент укладення договору, а після здійснення однією зі сторін передбачених у ньому дій (або бездіяльності), внаслідок яких виникає заборгованість однієї сторони перед іншою.

Розрахунки ТОВ «Хижня» з постачальниками та підрядчиками проводиться на основі укладання договорів. Це найбільш розповсюджена і важлива підстава виникнення зобов’язань, основна форма реалізації товарно-грошових відносин в ринковій економіці.

Обов’язковою умовою укладання договорів має бути максимально точне відображення зобов’язань обох сторін.

Відповідальність за своєчасну і якісну підготовку необхідних матеріалів та оформлення договірних відносин, а також обліку, реєстрацію, зберігання договорів рекомендується покладання на службу, відповідальну за підготовку і оформлення договірних відносин відповідно до покладеної на неї функцій (матеріально-технічне забезпечення, збуту, комерційну, маркетингу, менеджменту, технічного контролю, реклами, капітального будівництва, фінансів, транспорту, інших служб відповідно до їх функцій в порядку визначеному на підприємстві.

Договір вважається оформлений після погодження з усіма відповідальними особами.

Якщо з часом сторони бажають змінити певні початкові умови договору,

повинна бути підписана додаткова угода.

Операграма договору з постачальникомнаведена в таблиці 2.14.

Таблиця2.14

Операграма договору з постачальником

Подія	Юрист	Керівник		Головний бухгалтер	Бухгалтерія	
		під-ва	постачальника		під-ва	постачальника
Складання проекту договору	◇					
Укладання договору		◇	◇			
Передача до виконання				◇		
Кінцевеотримання та зберігання					◇	◇

Проте, як свідчить практика, українські підприємства часто не до оцінюють значення договорів і здійснюють придбання товарів на основі встановлених постачальником рахунків.

Загальна схема закупівлі товарно-матеріальних цінностей ТОВ «Хижня» має такий вигляд:

1. На підприємство постачальника направляється довірена особа підприємства – покупця, яка оглядає товар і приймає рішення про його купівлю.

2. На основі переговорів між постачальником та покупцем укладається договір. Це є дуже істотним моментом, поза як на підставі договору підприємство може відстоювати свої права.

3. На основі повідомлення покупця уповноважена особа підприємства – постачальника виписує рахунок на оплату.

4. Виписаний рахунок керівником підприємства – покупця передається в бухгалтерію з розпорядним надписом.

5. Підприємство – покупець передає в обслуговуючий банк розпорядження на перерахування коштів зі свого рахунка на рахунок постачальника відповідно до виписаного рахунка – фактури.

6. Отримання підприємством – продавцем виписки банку, яка підтверджує надходження коштів на його банківський рахунок.

Документ «Рахунок на оплату постачальника» призначений для фіксації попередньої домовленості про придбання у постачальника позицій номенклатури і може бути документом, на підставі якого проводиться оплата і отримання позицій номенклатури.

Для оформлення оплати постачальнику, на підставі документа «Рахунок на оплату» можна виписати документ «Видатковий касовий ордер» у разі готівкової оплати або виконати безготівкову оплату за допомогою документа «Платіжне доручення» з подальшим його акцептом при отриманні банківської виписки. Також на підставі цього документу в ТОВ «Хижня» створюють «Довіреність». Документ «Довіреність» призначений для оформлення доручень на одержання товарів. У документ з довідника «Фізичні особи» вносяться дані про довірену особу, шляхом вибору інформації про власних співробітників компанії з довідника. При цьому будуть автоматично заповнені паспортні дані співробітника. Паспортні дані можна відредагувати безпосередньо у формі документа. Таблична частина доручення заповнюється шляхом підбору або порядкового введення. На закладці «Додатково» в полях «На отримання від» і «По документу» вказується повне ім'я постачальника і документ, на підставі якого здійснюється одержання товарів від постачальника.

Надходження позицій номенклатури за рахунком в ТОВ «Хижня» оформлюється за допомогою документа «Надходження товарів і послуг». Документ призначений для відображення операцій надходження товарів і послуг. Для відображення надходження товарів і матеріалів від постачальника необхідно вибрати в полі «Вид операції» операцію «Покупка, комісія». Після вибору операції потрібно заповнити закладки: Товари, Рахунки обліку розрахунків, Додатково.

На закладці «Товари» вказується номенклатура, кількість, ціна, ставка ПДВ, а також рахунок обліку та податкове призначення номенклатури. Ціна - заповнюється автоматично при зазначенні номенклатури на підставі

регістру «Ціни номенклатури». Рахунок обліку та Податкове призначення ПДВ - заповнюються автоматично при вказівці номенклатури за даними регістру «Рахунки обліку номенклатури». На закладці «Рахунки обліку розрахунків» зазначаються рахунки розрахунків та авансів, а також рахунок обліку податкового кредиту (ПДВ). Усі рахунки обліку заповнюються автоматично з регістра відомостей «Рахунки обліку розрахунків з контрагентами». На закладці «Додатково» можуть бути вказані реквізити документа постачальника - вхідні дата і номер.

Для оформлення оплати постачальнику, на підставі документа «Надходження товарів і послуг» в ТОВ «Хижня» частіше за все виписують документ «Платіжне доручення» з подальшим його акцептом при отриманні банківської виписки. Документ «Платіжне доручення» призначений для підготовки друкованої форми платіжного доручення. Рухів документ не формує.

Операграмаплатіжногодорученнянаведена в таблиці2.15.

Таблиця2.15

Операграмаплатіжногодоручення

Зміст операції	Керівник підприємства	Головний бухгалтер підприємства	Касир підприємства	Касир банку	Постачальник
Складання документа		◇			
Перший підпис документа	◇				
Другий підпис документа		◇			
Відправлення документа			◇		
Отримання документа для передачі				◇	
Кінцеве отримання					◇

Загальна схема організації обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками в ТОВ «Хижня» за допомогою програми «BASAGROБухгалтерія» наведено на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Схема організації обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками в ТОВ «Хижня» за допомогою програми «BASAGRO Бухгалтерія»

Операції на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» відображаються записами, які наведено в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Операції на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»в ТОВ «Хижня» за березень 2021 р.

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1	Оприбутковані фактично отримані	20	631	40000
1.1	паливо	203	631	2000
1.2	запасні частини	207	631	18000
1.3	матеріали сільськогосподарського призначення	208	631	20000
2	Відображено ПДВ згідно з податковими деклараціями	701	791	10000
3	Оплачено постачальникам і підрядчикам з поточного рахунка в	631	311	40000

Продаючи свою продукцію (роботи, послуги), підприємства-продавці (виконавці) вступають у взаємовідносини з юридичними та фізичними особами - покупцями і замовниками, а отже - здійснюють з ними у певному порядку розрахунки. Взаємовідносини ТОВ «Хижня»з постійними покупцями базуються на основі укладених двохсторонніх договорів купівлі-продажу продукції (товарів), підряду на виконання робіт (надання послуг). У договорах відображаються зобов'язання продавця (виконавця) про обсяги і терміни відвантаження продукції (товарів), виконання робіт (послуг) і зобов'язання покупця (замовника) про приймання продукції (товарів). Особлива увага в договорах приділяється ціні товару, термінам поставки, порядку розрахунків, терміну оплати, оскільки ці умови договору є істотними й необхідні у разі вирішення спору у претензійно-позовному порядку.

Прireалізації авто послугоформляютьсядокумент«Рахунок на оплату покупцю». Рахунок на оплату можна роздрукувати у вигляді стандартної форми рахунки і відправити користувачеві факсом.

Для оформлення оплати за рахунком, на підставі документа «Рахунок на оплату покупцю» можна виписати документ «Прибутковий касовий ордер» у разі готівкової оплати або зафіксувати безготівкову оплату за допомогою документа «Надходження на банківський рахунок».

Відвантаження товарів по рахунку в ТОВ «Хижня»оформляють за допомогою документа «Реалізація товарів і послуг». При оформленні документа реалізації на підставі рахунку, документ реалізації заповнюється усіма товарами, виписаними в рахунку, без урахування раніше оформлених документів реалізації.

Документ «Реалізація товарів і послуг» призначений для відображення операцій по реалізації товарів, матеріалів, послуг, готової продукції.

Документ можна ввести на підставі документів «Рахунок на оплату покупцю» і «Надходження товарів і послуг».

При введенні документа в шапці обов'язково потрібно вказати наступні реквізити:

- Організація - організація підприємства, від імені якої оформляється реалізація.
- Контрагент - покупець (комісіонер).
- Договір - договір поставки (комісії).
- Склад - Склад, з якого здійснюється реалізація.
- Тип цін - ціна товару, по якій оформляється реалізація. Вибирається з декількох допустимих для товару цін. Тип цін заповнюється автоматично тим типом цін, який встановлений в договорі з покупцем (комісіонером). Тип цін можна змінити по кнопці Редагувати ціни та валюту документа.
- Валюта - валюта документа. Валюта заповнюється автоматично валютою договору.

Для відображення реалізації товарів, матеріалів чи готової продукції необхідно вибрати в полі Вид операції операцію Продаж, комісія. Після вибору операції потрібно заповнити закладки:

- Товари
- Рахунки обліку розрахунків
- Додатково

На закладці Товари вказується номенклатура, кількість, ціна, ставка ПДВ, а також рахунок обліку, податкові призначення та схема реалізації номенклатури.

- Ціна заповнюється автоматично при зазначенні номенклатури. Інформація для заповнення цих полів береться з регістра Ціни номенклатури.
- Ставка ПДВ визначається автоматично при вказівці номенклатури. Вказується ставка з номенклатурної картки.
- Поля Рахунок обліку, Податкове призначення ПДВ, Схема реалізації заповнюються автоматично при вказівці номенклатури. Інформація для заповнення цих полів береться з регістра Рахунки обліку номенклатури.

На закладці Рахунки обліку розрахунків зазначаються рахунки розрахунків та авансів, а також рахунок обліку податкових зобов'язань (ПДВ). Усі рахунки обліку заповнюються автоматично з регістра відомостей Рахунки обліку розрахунків з контрагентами.

На закладці Додатково вказується інформація, яка буде виводитися в друковані форми: вантажовідправник і вантажоодержувач, місце складання документа, представники сторін та ін.

Підприємства, які є платниками податку на додану вартість і зареєстровані у податковій інспекції, повинні надати покупцеві податкову накладну На підставі документа «Реалізаціятоварів і послуг» в ТОВ «Хижня»сформують документ «Податкова накладна», що призначений для реєстрації і формування друкованих форм виписаних податкових накладних, а також їх відображення в Декларації з ПДВ.

У заголовку документа вказується Організація - продавець, що виписує документ. Повне найменування, ІПН та адреса продавця повинні бути зазначені у картці Організації. Для Податкових накладних, переданих покупцям в електронному вигляді, заповнюється прапорець Передається в електронному вигляді.

У Податкових накладних, що підлягають реєстрації в ЄРПН, при запису автоматично заповнюється прапорець Вимагає реєстрації в ЄРПН. Після реєстрації заповнюється вручну прапорець Включено до ЄРПН. При використанні FREDO Звіт, прапор Включено до ЄРПН заповнюється автоматично по кнопці Вивантаження - Вивантажити і перевірити стан реєстрації в «FREDO Звіт».

На закладках Товари, Послуги, Основні засоби, Нематеріальні активи зазначається номенклатура постачання, яка включається до розділу Б Податкової накладної. На закладках для кожного рядка заповнюються реквізити, вказані в розділі Б, а також Стаття декларації - рядок Декларації з ПДВ, в якому відображаються податкові зобов'язання з постачання, відображеного в Податковій накладній.

На закладці Додатково зазначаються реквізити Податкової накладної Вид договору, Форма розрахунків і Умова продажу, які виводяться інформативно і в діючу друковану форму не включаються. При необхідності вказується Спец. режим оподаткування. Якщо спецрежим не застосовується, вказується код спецрежиму 0.

Податкова накладна може бути імпортована в FREDO Звіт по кнопці Вивантаження - Вивантажити і перевірити стан реєстрації в «FREDO Звіт», а також у файл формату xml по кнопці Вивантаження - Вивантажити в XML.

Належним чином оформлені документи є підставою для виконання покупцями (замовниками) зобов'язань із проведення розрахунків.

Операграма податкової накладної наведена в таблиці 2.17

Таблиця 2.17

Операграма податкової накладної

Подія	Бухгалтер	Керівник	Довірена особа від підприємства покупця	Склад покупця
Складання накладної	◇			
Затвердження правильності накладної		◇		
Доставка товарно-матеріальних цінностей			◇	
Отримання й фактична перевірка ТМЦ				◇

Загальна схема організації обліку розрахунків з покупцями та замовниками в ТОВ «Хижня» за допомогою програми «BASAGROБухгалтерія» наведено на рис. 2.5.

Рис. 2.5. Схема організації обліку розрахунків з покупцями та замовниками в ТОВ «Хижня» за допомогою програми «BASAGRO Бухгалтерія»

Порядок відображення інформації в регістрах з обліку розрахунків з контрагентамив ТОВ «Хижня» за допомогою програми «BASAGRO Бухгалтерія» показано на рисунку 2.6.

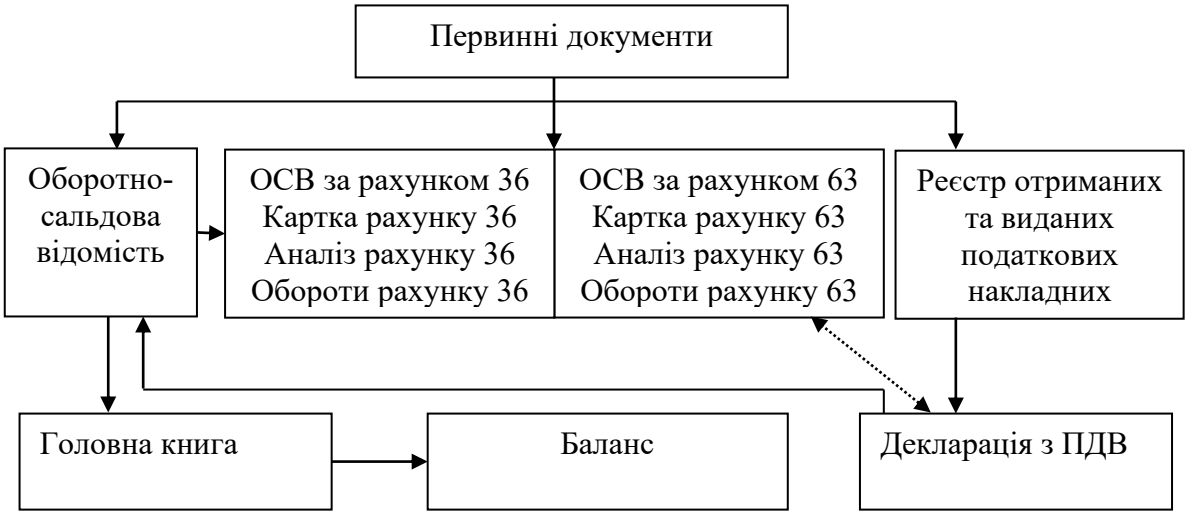

Рис. 2.6.Порядок відображення інформації в регістрах з обліку розрахунків з контрагентамив ТОВ «Хижня» за допомогою програми «BASAGRO Бухгалтерія»

Облік розрахунків у реєстрах автоматизованої форми здійснюють незалежно від величини суми рахунка і форми розрахунків.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІК ІАНАЛІЗУРОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ

Ризик непереказу грошових коштів пов'язаний з відмовою або нездатністю з економічних причин підприємства-покупця здійснити платіж відповідно до домовленості може привести до негативних фінансових результатів діяльності підприємства-продавця.

Однією з найважливіших задач, що постають перед підприємством, що займаються реалізацією сільськогосподарської продукції при укладанні контрактної угоди є питання оцінки ризику неплатежу. Проведений аналіз існуючих підходів до оцінки платоспроможності позичальника виявив, що переважна більшість з них вимагає застосування великої кількості достовірної статистичної інформації. Неповнота статистичних даних не дозволяє застосовувати такі підходи до оцінки надійності контрагента в сучасних українських умовах. Зважаючи на це необхідно більш широко використовувати ймовірнісні моделі для оцінки ступеню ризику неплатежу операцій за контрактом. Ймовірнісний підхід до оцінки ризику неплатежу контрагента є правомірним, оскільки його спроможність сплатити платіж за контрактом змінюється разом зі зміною суми коштів, яку він може виділити зі свого грошового потоку для погашення платежу. Сума коштів, що направляється на погашення платежу є випадковою та не може перевищувати чистий операційний дохідпідприємства. Спроможність контрагента погасити певний платіж визначається наявною в нього для оплати сумою коштів, та обсягом платежу. Таким чином виникає задача кількісної оцінки ризику неплатежу контрагента при розрахункових операціях: визначити ймовірність оплати платежу $S_{пл}$ та інші кількісні показники оцінки ризику неплатежу за умови, що чистий операційний дохід контрагента за певний період часу T дорівнює CF.

Для розв'язання поставленої задачі, використано ймовірнісні моделі кількісної оцінки ризику неплатежу контрагента. Досліджувані моделі базуються на тому положенні, що виділення контрагента суми коштів для

погашення платежу носить випадковий характер. За визначений період часу контрагента повинен накопичити суму, достатню для оплати пред'явленого платежу, а у випадку його прострочення – і сплати пені.

При розгляді цих моделей висувається дві гіпотези:

- гіпотеза про забезпечення життєздатності підприємства-покупця: грошові кошти, отримані підприємством в першу чергу направляються на поновлення його діяльності;
- гіпотеза про добросовісність платника: залишок коштів після забезпечення життєздатності підприємства направляється на погашення платежу, тобто при появі у контрагента коштів, він направить необхідну суму на погашення платежу.

Ймовірність оплати платежу – це ймовірність появи у підприємства-покупця певного обсягу коштів X, який він може виділити на погашення платежу, не меншого суми платежу $S_{пл}$ $(X \geq S_{пл})$.

Властивості залежності імовірності оплати від обсягу платежу $S_{пл}$ та наявної у підприємства-покупця суми коштів X:

- функція залежності імовірності оплати від суми платежу та наявної у підприємства-покупця суми коштів задана на додатній півосі OX, тому що $S_{пл} \geq 0$, $X \geq 0$;
- при $S_{пл} \to 0$, імовірність оплати $P(X \geq S_{пл}) \to 1$;
- при $S_{пл} \to \infty$, функція $P(X \geq S_{пл}) \to 0$;
- при $X \to 0$, імовірність оплати $P(X \geq S_{пл}) \to 0$;
- при $X \to \infty$, функція $P(X \geq S_{пл}) \to 1$.

В межах імовірнісного підходу розглядаються моделі оцінки ступеню ризику неплатежу на основі експоненційного закону розподілу ймовірностей. Моделі на основі експоненційного закону розподілу ймовірностей дають більш точні результати. Імовірність оплати платежів на основі експоненційного закону розподілу визначається так:

$$P(X \geq S_{пл}) = P(S_{пл} \leq X < +\infty) = F(+\infty) - F(S_{пл}) = \int_{S_{пл}}^{+\infty} \lambda e^{-\lambda x} dx = e^{-\lambda S_{пл}} \quad (3.1)$$

де $S_{пл}$– сума платежу;

λ – параметр інтенсивності, де $\lambda = \frac{1}{(CF/2)} = \frac{2}{CF}$,

де CF – прогнозна оцінка чистого операційного доходу підприємства за майбутній період здійснення платежу;

$CF/2$ – середня сума коштів, що може бути направлена підприємством-покупцем на оплату платежу.

Імовірність повної оплати за договором визначається як добуток ймовірностей оплати кожного платежу:

$$P = \prod_{j=1}^{n} e^{-\lambda_j S_{пл}} = \prod_{j=1}^{n} e^{-\frac{2}{CF_j} S_{пл}} = e^{-2S_{пл}\sum_{j=1}^{n}\frac{1}{CF_j}}, \quad (3.2)$$

де n – кількість платежів.

На основі цього закону розподілу ймовірностей визначаються такі показники кількісної оцінки ступеню ризику неплатежу: сподіваний обсяг збитків підприємства-продавця, премія за ризик неплатежу, середня сума коштів, що може бути виділена на погашення платежу, очікуваний дефіцит коштів у підприємства-покупця для погашення платежу.

Зокрема, дефіцит коштів для оплати – D визначається таким чином:

$$D = SSV(X) = \sqrt{SV(X)} = \sqrt{\frac{2}{\lambda^2}\cdot\left(1 - e^{-\lambda S_{пл}}\right) + {S_{пл}}^2 - \frac{2S_{пл}}{\lambda}}. \quad (3.3)$$

Сподіваний обсяг збитків підприємства-продавця:

$$RS = k \cdot S_{ПЛ} \cdot (R)^k, \quad (3.4)$$

де k – кількість неплатежів до розірвання договору;

R – оцінка ступеню ризику несплати одного платежу, що вимірюється ймовірністю неплатежу: $R = 1 - \sqrt[n]{e^{-2S_{пл}\sum_{j=1}^{n}\frac{1}{CF_j}}}$.

Оцінка премії за ризик неплатежу:

$$RP = \frac{RS}{C}, \quad (3.5)$$

де C – вартість відвантаженої за договором продукції.

Дану модель апробовано на прикладі ТОВ «Хижня». Вихідні данні для

розрахунку ризику неплатежів за з контрактами, укладеними ТОВ «Хижня» з вітчизняними компаніями наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Вихідні данні для розрахунку ризику неплатежів за контрактами, укладеними ТОВ «Хижня» з вітчизняними компаніями

Назва фірми-покупця	Сума контрактів	Валюта контрактів	Чистий операційний дохід підприємства	Кількість платежів	Кількість невчасних платежів
Філія СОО «Агрокряж»	50 000	грн.	75,0 тис.	4	1
Зернопродукт МХП	50 000	грн.	450,0 тис.	4	0
Миронівський Хлібопродукт	20 000	грн.	220,0 тис.	2	0
ТОВ «Теплик-Агро»	50 000	грн.	480,0 тис.	4	1
ПСП «Лан»	45 000	грн.	225,0 тис.	2	0
ПСП «Привітне»	10 000	грн.	100,0 тис.	1	0

Розраховані показники кількісної оцінки ступеню ризику неплатежу компаніями-покупцями продукції ТОВ «Хижня» наведено в таблиці 3.2.

Так найбільша імовірність повної оплати суми за контрактом у ПСП «Привітне» (82,0%), Миронівський Хлібопродукт (69,5%). Найбільший ризик несплати хоч одного платежу існує в Філія СОО «Агрокряж» та ПСП «Лан» - відповідно 13,8% та 33,1%. Сподіваний обсяг збитків від неплатежів ТОВ «Регион ДП» становить близько 6,9 тис. грн., а ПСП «Лан» - 14,9 тис. грн.

Відповідно до наведеного аналізу пропонуємо деталізувати рахунки обліку розрахунків з покупцями і замовниками в ТОВ «Хижня» субрахунками та аналітичними рахунками, які будуть актуальними при організації обліку розрахунків з контрагентами (рис. 3.1).

Таблиця 3.2

Показники кількісної оцінки ступеню ризику неплатежу компаніями-покупцями продукції ТОВ «Хижня»

Назва фірми-покупця	Валюта контрактів	Імовірність оплати платежів				Імовірність повної оплати	Оцінка ступеню ризику несплати одного платежу	Імовірний дефіцит коштів для оплати	Сподіваний обсяг збитків
		P_1	P_2	P_3	P_4	P	R	D	RS
Філія СОО «Агрокряж»	грн.	0,780	0,883	0,883	0,905	0,551	0,138	63482,71	6921,01
Зернопродукт МХП	грн.	0,780	0,820	0,820	0,780	0,409	0,200	21325,29	0,00
Миронівський Хлібопродукт	грн.	-	0,820	-	0,847	0,695	0,166	14062,20	0,00
ТОВ «Теплик-Агро»	грн.	0,813	0,780	0,798	0,847	0,429	0,191	37746,87	0,00
ПСП «Лан»	грн.	-	0,699	-	0,640	0,447	0,331	16985,83	14903,90
ПСП «Привітне»	грн.	-	-	-	0,820	0,820	0,180	904,17	0,00

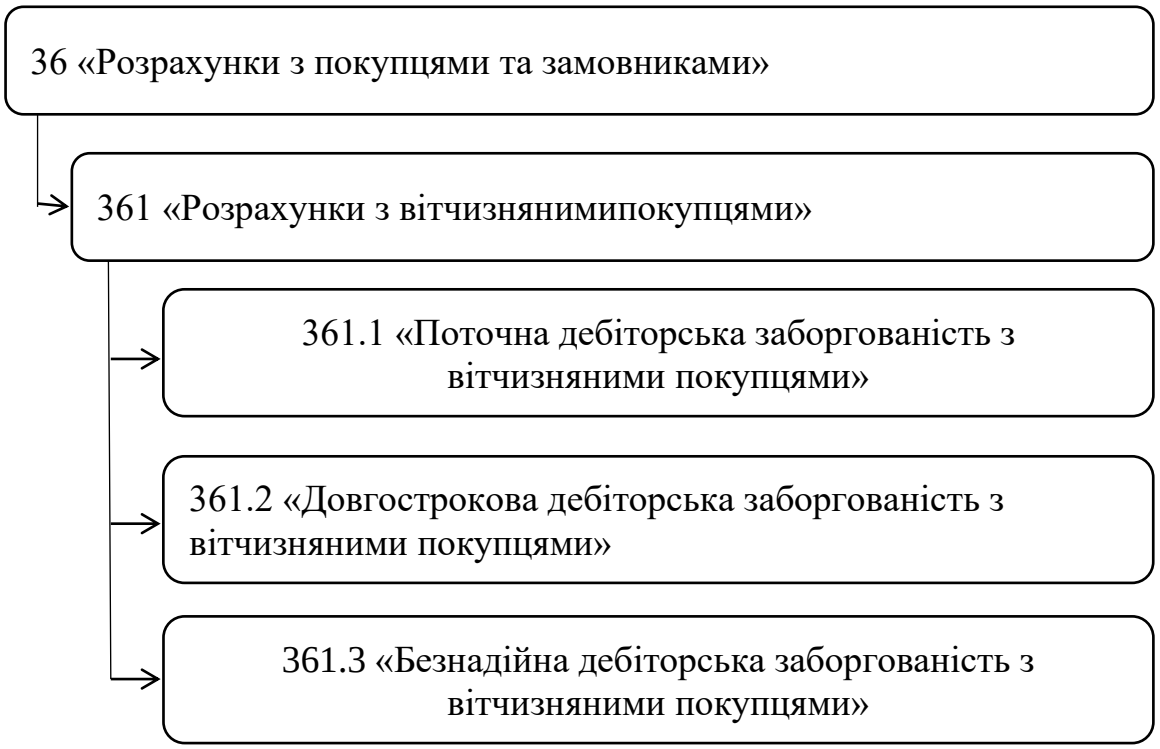

Рис. 3.1 Запропонована система аналітичних рахунків до рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»

Діяльність будь-якого підприємства незалежно від форми власності неможлива безвзаємодії зі сторонніми організаціями, які забезпечують підприємство необхідними для діяльностіресурсами, а також виконують роботи та надають послуги. Через різницю у часі між моментамипостачання та сплати за рахунками у підприємства виникає поточна кредиторська заборгованість затовари, роботи та послуги. Розмір цього виду зобов'язань потрібно ретельно контролювати, адже, зодного боку, вони є тимчасово вільними обіговими коштами, а з іншої, – здійснюють вплив на фінансовустійкість та платоспроможність суб'єкта господарювання.

Можна виокремити декілька етапів обліку контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками: формування методики облікових процедур контролю зобов'язань; визначення основнихелементів контролю операцій із забезпечення здійснення розрахунків з постачальниками тапідрядниками підприємства та фактів їх зміни; забезпечення формування інформаційної бази

дляздійснення контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками; перевірка правильності таповноти документального забезпечення оприбуткування товарно-матеріальних цінностей;встановлення обґрунтування та правильності відображення в обліку фактів зміни зобов'язань та їхпричини; перевірка своєчасності та обґрунтованості списання та припинення зобов'язань; проведенняінвентаризації операцій щодо виконання зобов'язань підприємством перед постачальниками тапідрядниками.

Пропонуємо створити Відомість контролю погашення претензій постачальниками за договорами (табл. 3.3).

Особливістю даної відомості є те, що поряд з інформацією про контрагента, номеру договору, дати виникнення заборгованості та її суми, у відомості є колонка «Вид претензій». Така інформація дозволяє порівняти суму основного боргу з сумами пені і штрафів за несвоєчасний платіж.

Для раціонального та своєчасного контролю та управління поточною дебіторською та кредиторською заборгованістю за товари, роботи та послуги доцільно вести її аналітичний облік за певними групами.

Таблиця 3.3

Відомість контролю погашення претензій постачальниками по договорамв ТОВ «Хижня»

Підприємство	Договір		Вид претензій	Виставлена претензія	Погашена претензія	Відхилення
	№	дата		Сума, грн.	Сума, грн.	Сума, грн.
ТОВ "ЕрідонТех"	№ 180520/УС	18.05.2020	Борг за товар	105 733,38	0	-105 733,38
			Пеня	10 208,30	0	-10 208,30
			Відсотки 24% річних	18 284,63	0	-18 284,63
			Інфляційні втрати	7 868,63	0	-7 868,63
Всього по договору	**х**	**х**	**х**	**142 094,94**	**0**	**-142 094,94**
ТОВ "Агрозахист Донбас"	№ 2017Іл/34	24.02.2017	Борг за товар	40 299,81	0	-40 299,81
			Пеня	69 318,10	0	-69 318,10
			Відсотки 48% річних	126 848,89	0	-126 848,89
			Штраф	221 083,90	0	-221 083,90
Всього по договору	**х**	**х**	**х**	**457 550,70**	**0**	**-457 550,70**

Ми пропонуємо при цьому брати до уваги такі ознаки, як: термін погашення та виконання умов погашення.За терміном погашення заборгованість доцільно розділити на три групи: до трьох місяців; від трьох до шести місяців; від шести до дванадцяти місяців. А от щодо такої класифікаційної ознаки, як виконання умов погашення, то за нею заборгованість поділяють на наступні три групи: заборгованість, термін погашення якої ще не настав; відстрочена заборгованість; прострочена заборгованість.Для обліку розрахунків за одержані ресурси, виконані роботи та надані послуги Планом рахунків передбачено активний рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». А інструкцією про застосування Плану рахунків передбачено три субрахунки до даного рахунку: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками», 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ». Така деталізація є беззаперечно доречною та зручною, але, на нашу думку, вона є не достатньо детальною. Ми пропонуємо в ТОВ «Хижня»до кожного з наведених раніше субрахунків відкривати наступні аналітичні рахунки (рис. 3.2).

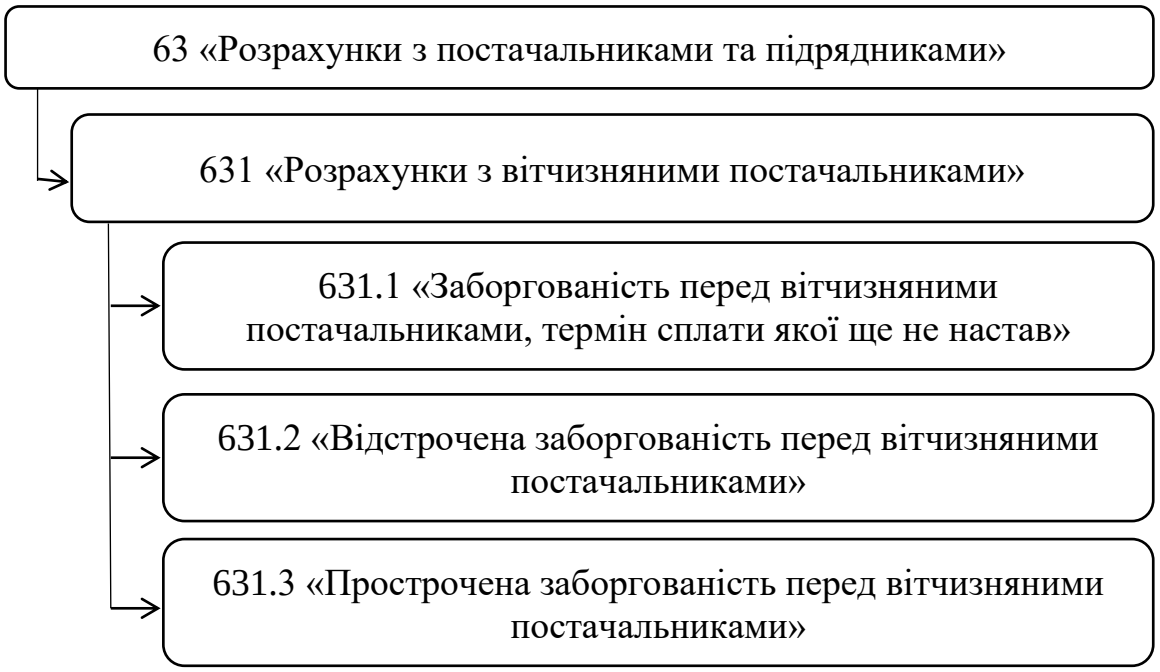

Рис. 3.2Запропонована система аналітичних рахунків до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Запровадження на практиці запропонованої деталізації рахунків обліку розрахунків з контрагентами сприятиме формуванню належного обліково-інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо організації обліку розрахунків з контрагентами.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В умовах господарської діяльності підприємство здійснює розрахунки з контрагентами. В наслідком низького рівня договірної, розрахунково-платіжної, касової дисципліни виникає криза платежів,що в котре переконує: питання удосконалення системи взаємовідносин і організації обліку розрахунків між підприємствами є актуальним.

Організація обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками в ТОВ «Хижня» ведеться за допомогою програми «BAS AGRO Бухгалтерія». Основними документами, що використовуються для обліку розрахунків з контрагентами є «Рахунок на оплату покупцю», «Реалізація товарів і послуг», «Рахунок на оплату постачальнику», «Надходження товарів і послуг».

Синтетичний облік розрахунків з контрагентами ведуть в «Оборотно-сальдовій відомості», у якій узагальнюється синтетичний облік по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками». Дані із «Оборотно-сальдової відомості»заносять в Головну книгу, на основі якої складається фінансова звітність.

Ризик непереказу грошових коштів пов’язаний з відмовою або нездатністю з економічних причин підприємства-покупця здійснити платіж відповідно до домовленості може привести до негативних фінансових результатів діяльності підприємства-продавця.

Для розв’язання поставленої задачі, використано ймовірнісні моделі кількісної оцінки ризику неплатежу контрагента. Досліджувані моделі базуються на тому положенні, що виділення контрагента суми коштів для погашення платежу носить випадковий характер. За визначений період часу контрагента повинен накопичити суму, достатню для оплати пред'явленого платежу, а у випадку його прострочення – і сплати пені.

Відповідно до наведеного аналізу пропонуємо деталізувати рахунки обліку розрахунків з покупцями і замовниками в ТОВ «Хижня» субрахунками та аналітичними рахунками, які будуть актуальними при організації обліку

розрахунків з контрагентами (рис. 3.1).

В ТОВ «Хижня» склалася складна ситуація з прозрахунками з відчизняними постачальниками.

Для раціонального та своєчасного контролю та управління поточною дебіторською та кредиторською заборгованістю за товари, роботи та послуги доцільно вести її аналітичний облік за певними групами.

Планом рахунків передбачено активний рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», що використовуютьдля обліку розрахунків за одержані товари, виконані роботи та надані послуги А інструкцією про застосування Плану рахунків передбачено три субрахунки до даного рахунку: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками», 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ». На нашу думку, така деталізація є не достатньо. Пропонуємо до кожного з наведених субрахунків відкривати наступні аналітичні рахунки (рис. 3.1).

Пропонуємо створити Відомість контролю погашення претензій постачальниками за договорами (табл. 3.3).

Особливістю даної відомості є те, що поряд з інформацією про контрагента, номеру договору, дати виникнення заборгованості та її суми, у відомості є колонка «Вид претензій». Така інформація дозволяє порівняти суму основного боргу з сумами пені і штрафів за несвоєчасний платіж.

Таким чином, впровадження наших пропозицій в діяльність ТОВ «Хижня» допоможуть уникнути низки бухгалтерських помилок, скоротять затрати часу, сприятимуть обґрунтованому відображенню дебіторської заборгованості у фінансовій звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеєнко І.В., Ткаченко О.В.. Теоретико-методичні аспекти внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами. *Вісник аграрної науки Причорномор'я.* 2017. Вип. 2. С. 38-47.
2. Бандура А.А. Організаційні аспекти побудови бухгалтерської служби на підприємстві. *Матеріали III наукової конференції «Молода економіка», 5 квітня 2012 р.* Умань: Видавець «Сочінський», 2012. Ч.1. С. 7 - 10.
3. Боршовська Р.І. Управління кредиторською заборгованістю для забезпечення платоспроможності підприємства. *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в системі інформаційного забезпечення підприємств: тези доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 104 с.
4. Бразілій Н.М., Лисенко О.О. Внутрішній аудит розрахунків з постачальниками і підрядниками як шлях вдосконалення системи внутрішнього контролю підприємства. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки.* 2012. Вип. 30(1). С. 20-26.
5. Буднік Т.В., Гнатенко Є.П. Проблеми та шляхи удосконаленя дебіторської заборгованості як обєкта обліку й аналізу.*Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2017. Випуск 9. С. 740 – 743.
6. Булат Г.В., Гуменюк А.В. Аналіз дебіторської заборгованості та напрямки удосконалення управління нею. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 1. С. 222 – 226.
7. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник /М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, Л.Г. Панченко та ін.; За ред. проф. М.Ф. Огійчука. К.: Алерта, 2007. 979 с.
8. Візіренко С.В., Іваніцький К.В. Організація обліку розрахунків з контрагентами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 58-63.

9. Голов С. МСФЗ в Україні: шляхом спроб і помилок. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2012. №3. С.3 - 12.
10. Гуцаленко Л. В. Пащенко Н. В., Дієвість контрольної функції обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «ModernEconomics»*. 2018. №10 С. 36-42. URL: https://modecon.mnau.edu.ua/issue/10-2018/gutsalenko.pdf (дата звернення: 16.10.2023).
11. Єгорова Ю. Створення резерву сумнівних боргів. *Дебет-Кредит.* 2013. № 20.
12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 (зі змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства фінансів України №717 від 20.10.2005 р.) База даних Законодавство України / ВР України. URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99(дата звернення: 10.10.2023).
13. Квачан В. Дебіторська та кредиторська заборгованість. (автоматизація бізнес процесів в Україні) URL:http://www.abp.in.ua/information/article/debitorkreditor(дата звернення: 11.10.2023).
14. Кешеля А.В., Югас Е.Ф. Облік і контроль розрахунків з дебіторами і кредиторами. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка.* 2014. Т. 19, Вип. 2(6). С. 52-56.
15. Киян А. В., Ярмолюк О. Ф. Облік і контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Молодий вчений.* 2015. № 9(1). С. 77-80.
16. Колеснікова О.М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті податкового кодексу України. *Ефективна економіка*URL: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=772. (дата звернення: 10.10.2023).

17. Кручак Л. В. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 22. С. 161-165.
18. Кручак Л. В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз.* 2016. Т. 25(2). С.93-98.
19. Ксьондз С.М. Дебіторська заборгованість як об’єкт управління URL: http://lib.khnu.km.ua/pdf/visnyk_tup/2010/(154)%20VKNUES2010N4Volume1.pdf. (дата звернення: 12.10.2023).
20. Куцик П.О. Внутрішній контроль розрахункових операцій в системі управління будівельним підприємством. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна.* 2023. Вип. 42. С. 116-122.
21. Лепетуха Ю.С. Облік та контроль поточної кредиторської заборгованості на підприємстві. *Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки : тези доповідей І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ужгород, 21 квітня 2017 р.).* Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. 468 с.
22. Літвінчук І. Облік безнадійної дебіторської заборгованості в прикладах. *Інтерактивна бухгалтерія.* 2017. № 136 URL:http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/опеапаМ^/17418. (дата звернення: 10.10.2023).
23. Літвінчук І. Списання грошової безнадійної дебіторської заборгованості: облік й оподаткування. *Інтерактивна бухгалтерія.* 2017. № 134 URL: http://www.interbuh.com.ua/documents /опеапаЫ^/11868. (дата звернення: 10.10.2023).
24. Любар О.О. Облікове забезпечення управління розрахунками з контрагентами за товарними операціями. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 48-60.
25. Матюха В.І., Мисака Г.В. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *Молодий вчений*. 2018. № 1 (7). С. 930 – 932

26. Матюха В.І., Мисака Г.В. Бухгалтерський облік розрахунків підприємства за товарними операціями. *Молодий вчений.* 2019. № 1(53). С. 933 – 936.
27. Меліхова Т.О., Федоров І.О. Внутрішній контроль виробничих запасів для своєчасного виявлення загроз в системі управління фінансової безпеки підприємства. *Агросвіт.* 2018. № 2. С. 63-70.
28. Меліхова Т.О., Феофанов Л.К., Присяжнюк Д.В. Удосконалення організації та методики внутрішнього та зовнішнього контролю розрахунків з постачальниками. *Агросвіт.* 2021. № 20. С.32-39.
29. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315 База даних Законодавство України / ВР України. URL:https://zakon.help/article/metodichni-rekomendacii-z-buhgalterskogo-obliku-bioaktiviv/(дата звернення: 10.10.2023).
30. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт і послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджене наказом Мінагрополітики України від 18.05.2001р. №132 База даних Законодавство України / ВР України.URL: https://zakon.help/article/metodichni-rekomendacii-z-buhgalterskogo-obliku-bioaktiviv/ (дата звернення: 10.10.2023).
31. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. № 390 База даних Законодавство України / ВР України. URL:http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0049555-01(дата звернення: 12.10.2023).
32. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах, затверджені наказом Міністерства аграрної політики від 21.12.07 База даних Законодавство України / ВР України. №929 URL: http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0929555-07 (дата звернення: 18.10.2023).

33. Міронова О. Облік безнадійної дебіторської заборгованості: від створення резерву до списання. *Інтерактивна бухгалтерія.* 2016. № 57.
34. Моссаковський, В. Метод бухгалтерського обліку в ринкових умовах.*Бухгалтерський облік і аудит.* 2003. № 12. С. 16–25.
35. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1«Загальні вимоги до фінансової звітності» Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 07 лютого 2013 року № 73. База даних Законодавство України / ВР УкраїниURL:http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=366860&cat_id=285157(дата звернення: 10.10.2023).
36. Непочатенко О.О., Н.Ю. Мельничук Фінанси підприємств : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2013. 504 с.
37. Непочатова В.С. Внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками. *Молодий вчений.* 2016. № 3. С. 134-138.
38. Нидлз Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д. Принципыбухгалтерскогоучета / Пер. с англ. Я. Соколова М.: Финансы и статистика, 2004. 496 с.
39. Олійник С. О. Напрями удосконалення обліку дебіторської заборгованості. *Збірник наукових праць міжнар.наук.- практ. Інтернет-конф. Тернопіль*: Крок, 2016. С.285-288.
40. Олійник С. О. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості. // *Журнал науковий огляд*. № 5(48), 2019. С. 22 – 25.
41. Островерха Р.Е. Організація обліку : підручник/ Донецьк, 2012. 408с.
42. Пильнова В. П. Дотримання балансу дебіторської і кредиторської заборгованості як показник стабільного фінансового стану підприємства // *Інвестиції: практика та досвід.* 2020. № 1. С.33-38
43. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. №291 (із змінами і доповненнями від 09.12.2011 № 1591) База даних Законодавство України / ВР України URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99. (дата

звернення: 10.10.2023).

44. Погоріляк Л.В. Удосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків URL: http://www.uk.orgsun.com/1/1/635-1.php. (дата звернення: 15.10.2023).
45. Податковий кодекс України від 22. 12. 2011 р. № 4279–IV (зі змінами і доповненнями від 23.02.2012 № 4453-VI). База даних Законодавство України / ВР УкраїниURL:http//zakon2.rada.gov.ua/lows/show/2755–17. (дата звернення: 16.10.2023).
46. Подолянюк Р.В. Актуальні проблеми обліку дебіторської заборгованості. *Управління розвитком.* 2012. № 4. С. 114-116.
47. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999р. № 237 База даних Законодавство України / ВР України.URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99 (дата звернення: 14.10.2023).
48. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20, із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України. База даних Законодавство України / ВР України.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text (дата звернення: 10.10.2023).
49. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 (зі змінами та доповненнями). *Бюджетна бухгалтерія: газета.* 2018. №21 (501). С. 13–17.
50. Попович О., Філімонова С. Організація обліку розрахунків з покупцями та замовниками. *Молодий вчений*. 2023. №9 (121). С. 26-30.
51. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999р. База даних Законодавство України / ВР УкраїниURL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення: 10.10.2023).
52. Про затвердження положення про інвентаризацію активів і зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2015 № 879 (зі змінами та

доповненнями) База даних Законодавство України / ВР України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14 (дата звернення: 21.10.2023).

53. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Фінансовий облік у системі управління: монографія Тернопіль: Карт-бланш, 2006. 178 с.
54. Розумович Л. Проблеми обліку розрахунків з покупцями і замовниками та порядок бухгалтерського обліку розрахунків URL:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2010_2/35.pdf. (дата звернення: 16.10.2023).
55. Романенко С.В., О.О. Зеленіна. Внутрішній контроль операцій за міжнародними розрахунками підприємств: організаційно-методичний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2023. № 4(1). С. 92-99.
56. Савченко А. М., Коротаєва І. Р. Аналіз кредиторської заборгованості на прикладі підприємства ПАТ «Монделіс Україна». *ModernEconomics*. 2019. № 18(2019). С. 174-180.
57. Сапаріна О.Ф., Кірілкіна О.Є. Методологічні основи аналізу дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського.* Випуск 3, 2015. С. 865-868.
58. Сатур В.С. Розробка пропозицій щодо удосконалення ведення обліку дебіторської заборгованості URL:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2010_2/35.pdf. (дата звернення: 18.10.2023).
59. Скоробогатова В.В. Методика бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості як складової змішаних активів. *Сталий розвиток економіки.* 2012. № 7(17). С. 270-276.
60. Степаненко О.І., Дубовик М.Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці.* 2022. № 2. С. 116–125.

URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37945/Dub_2022_2.pdf (дата звернення: 10.09.2023).

61. Сухомлин І.В., Деркач Т.І. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами. *Глобальні та національні проблеми економіки: Електронне наукове видання.* 2016. Випуск № 14.
62. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студ. вищ. навч. закл. екон. спец. 5-е вид. доповн. й перероб. К.: «ЦУЛ», 2011. 527 с.
63. Фаріон І.Д. Управлінський облік : підручник. Харків, 2012. 792с.
64. Фатенок-Ткачук А. О., Данилко А. Р. Облікові процедури контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками. *Економічний аналіз.* 2016. №1. С. 179–187.
65. Фатенок-Ткачук, А. О. Облікові процедури контролю зобов’язань перед постачальниками та підрядниками. *Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін.*Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2023. Том 26. № 1. С. 179-187.
66. Федорченко О.Є. Актуальні проблеми управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід.* 2016. № 21. с. 60-63.
67. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник. За ред. проф. М.Ф. Огійчука. К.: Алерта, 2009. 1056 с.
68. Чацкіс Ю. Д. Організація бухгалтерського обліку. Навч. Посіб/ Чацкіс Ю.Д., О.А. Наумчук, І.О. Власова - К.: Центр учбової літератури, 2011. – 564 с.
69. Чудійович С.Я. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями: обліково-аналітичний аспект. *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в системі інформаційного забезпечення підприємств: тези*

доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2018. 104 с.

70. Шара Є.Ю. Фінансовий облік : навчальний посібник Київ, 2012. 408с.
71. Шепель, Т., Вінтоняк, А. Організаційно-методичні аспекти обліку дебіторської заборгованості: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економіка та суспільство*. 2023. №52.URL:https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-56(дата звернення: 10.09.2023).
72. Юрченко М. Є., Клименко Т.В. Формування ефективної системи внутрішнього фінансового контролю на підприємстві. *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації: матеріали IX міжнародної науково-практичної конференції / відповідальні за випуск: проф. Куцик П.О., проф. Воронко Р.М., доц. Марценюк Р.А.*. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2021. С. 404-406.
73. Яременко Л.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. *Ефективна економіка.* 2021. No 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9714 (дата звернення: 10.09.2023).
74. Яструбський, М., Левкович, І. Проблеми обліку розрахунків з дебіторпми і коедиторами.*Економіка та суспільство*. 2022. №38. URL:https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-50(дата звернення: 10.09.2023).